

Standpunt MBO Raad inzake kwaliteitsafspraken gesprek 4 juni 2014 met VKC OCW

De bekostiging van het MBO is zodanig vormgegeven dat de prikkels die daarvan uitgaan congruent zijn met de bedoelingen van de wetgever. De maatregelen uit het plan “Focus op Vakmanschap” vormen voor de komende jaren een borging voor de toekomstbestendigheid hiervan. Deze maatregelen slokken de komende jaren de meeste tijd en aandacht van de mbo-instellingen op. Extra prikkels dienen daarbij om extra doelen te kunnen bereiken of specifieke delen van de bestaande doelen extra aandacht te geven en /of qua resultaat te stimuleren. In die extra prikkels, en daarmee dus ook in de zogenaamde kwaliteitsafspraken, zitten elementen die elkaar kunnen tegenwerken of in uitwerking ongewenste effecten kunnen veroorzaken. Dan wordt het bijzonder goed opletten hoe deze afspraken precies worden vastgelegd tussen partijen en wat de concrete gevolgen daarvan voor de instellingen zelf. Op dit moment zijn deze gevolgen onduidelijk, omdat het budgettaire kader rond de kwaliteitsafspraken nog niet uitgekristalliseerd is.

In de Tweede Kamer zijn op 10 april 2014 twee, vrijwel identieke moties ingediend, vervolgens gecombineerd (31524-200) en op verzoek van de minister op 15 april tijdens de stemmingen aangehouden:

De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende dat er kwaliteitsafspraken met het mbo worden gemaakt; overwegende dat rendementsafspraken kansen van studenten in de weg staan; constaterende dat mbo-studenten gebaat zijn bij een goede kwaliteit van het onderwijs en ruimte en tijd om zich maximaal te ontplooien en voor te bereiden op een vervolgopleiding of de arbeidsmarkt; verzoekt de regering, af te zien van rendementsafspraken als onderdeel van de kwaliteitsafspraken, en gaat over tot de orde van de dag.

Van Meenen / van Dijk

Deze motie is aangehouden in afwachting van de ambtelijke briefing en van de hoorzitting met enkele MBO-bestuurders op 4 juni 2014. Op 23 april stelt de heer Van Meenen aanvullende vragen aan de minister, dit keer tijdens een debat over governance in de praktijk:

Hoe verhouden de prestatieafspraken zich tot de kwaliteitsafspraken? Zijn de prestatieafspraken in het licht van horizontale verantwoording eigenlijk niet ontzettend verticaal? Is de minister het met mij eens dat de rendementsafspraken perverse effecten hebben, die de verantwoording op kwaliteit in de weg staan en de bestuurlijke koers verkeerd richten, namelijk niet op de kwaliteit, maar op de kwantiteit?

De Minister stelt dat het om kwalitatieve afspraken moet gaan en niet om kwantitatieve afspraken. Geen koekjesfabriek.

Toegevoegde waarde/studiesucces

De Onderwijsraad publiceerde begin april haar advies over het gebruik van instrumenten als leerwinst en toegevoegde waarde. Kern van het advies: prima voor scholen om de onderwijsinhoudelijke doelen te monitoren en te verbeteren maar niet bruikbaar voor een oordeel over de kwaliteit van de school als geheel (laat staan dus bekostigingsrelevant). Het Cito onderschrijft vervolgens deze conclusies. De (meet)instrumenten leveren nuttige, belangrijke informatie, maar het is onwenselijk deze op centraal niveau voor prestatie- en bekostigingsdoeleinden te gebruiken. In de ogen van de MBO Raad een belangrijk advies.

Eén indicator voor studiesucces zou misschien technisch wel kunnen, stellen deskundigen, maar de vraag is natuurlijk hoe de toepassing ervan gaat werken in de praktijk als daar direct de verdeling van veel geld van afhankelijk wordt gemaakt. Nieuwe perversiteiten dreigen, dat valt niet te ontkennen. U wilt meer diploma's. Dan krijgt u meer diploma's. U wilt meer instroom. Dan krijgt u meer instroom. En u snapt: in de radicaliteit van de eenvoud van een bekostigingsindicator schuilt de perversiteit. Maar ja, er valt wel prima mee te rekenen; het gaat dan immers om kwantiteiten. Overigens zouden in dit geval ook nog wel enkele ingewikkeldheden opgelost moeten worden. Als een student van de ene naar de andere school overstapt of wisselt van traject: wat doe je dan met dit type van indicator? Passender en moderner ware het om (1) elke individuele instelling zichzelf te laten spiegelen aan een keur van andere instellingen, (2) de instelling aan de hand daarvan zelf haar ambities op de meest kwetsbare punten te laten stellen, (3) de instelling een plan van aanpak te laten vastleggen om die punten aan te pakken en dat gepaard laten gaan met heldere, verifieerbare doelen op de horizon, die onderling met elkaar samenhangen (4) een rapportage te verlangen via publieke, openbare jaarverslagen, zodat voor iedereen inzichtelijk is hoe de desbetreffende school aan de doelen werkt. Een voorbeeld van hoe dat kan laten we hier achter: het portret van Da Vinci College in Dordrecht uit de benchmark MBO over studiesucces. Zoiets zou prima aan de basis kunnen liggen van kwaliteitsafspraken die de overheid met Da Vinci maakt en op basis waarvan Da Vinci aanspraak kan maken op de desbetreffende aanvullende middelen. En als Da Vinci zijn eigen afspraken niet haalt, dan is op zijn minst een goede uitleg vereist en kan er, afhankelijk daarvan, een eventuele korting op de middelen voor t+1 plaatsvinden. Voor iedereen te lezen en te volgen, niet vrijblijvend en goed op maat gesneden voor de desbetreffende school.

Zo'n benadering zou beter passen in de beoogde extra te behalen doelen dan een complexe afrekeningsmatiek die gebaseerd is op landelijk vastgestelde scoringslijstjes.

Beroepspraktijkvorming

De Minister stelt over de verwevenheid van verantwoordelijkheden inzake de beroepspraktijkvorming (BPV) op 12 maart 2014 in de Tweede Kamer het volgende:

Natuurlijk kunnen we het VAO afwachten over de stages, maar misschien is het goed om te zeggen dat BPV een gezamenlijke inspanning is. Dat is de kern van mijn betoog. Het is een gezamenlijke inspanning van de onderwijsinstelling, van de leerling en van het bedrijfsleven. Zodra we die verantwoordelijkheid eenzijdig neerleggen bij een van die drie, dan kan de rest zeggen: ik hoef blijkbaar niet meer te acteren. Dat is mijn grote angst als

we die verantwoordelijkheid eenzijdig bij het onderwijs neerleggen. Dan kunnen de bedrijven zeggen dat ze geen plek hebben en dat het onderwijs het maar moet uitzoeken. Dat moeten we niet willen. Gelukkig wil het overgrote deel van het bedrijfsleven dat ook niet.

In die gezamenlijke verantwoordelijkheid schuilt de kracht, maar ook de moeilijkheid om daar alleen scholen op af te rekenen. Als een BBL-student zijn traject niet kan afmaken, omdat hij bij de werkgever wordt ontslagen (want geen werk meer) zal de beoordeling van de student van de begeleiding van diens stage anders uitpakken dan normaal. Er zijn teveel variabelen in het geding doordat van alle partijen immers inzet wordt gevraagd. Er zijn juist bij de BPV veel factoren die niet door de instellingen zelf direct zijn te beïnvloeden. Zelfs een indicator die écht gaat over de begeleiding van de individuele student door de individuele docent zal in zijn invulling (tevredenheid) beïnvloed worden door wat een student op de werkplek buiten school ervaart.

Ook hier geldt: het ware veel beter om per instelling een plan te vragen, daar deskundige bpv-begeleiders op aan te trekken, die goed inwerken en motiveren en na een paar jaar kijken of student, bedrijf en school zelf meer tevreden zijn over de kwaliteit van de stage dan voorheen. Dat past ook prima in de afspraken die zijn gemaakt met alle betrokken partijen inclusief OCW in het zogenaamde "BPV-protocol". En de school heeft wat uit te leggen als de cijfers (opnieuw in hun onderlinge samenhang) kelderen in plaats van stabiliseren op een adequaat niveau. Ook voor deze aanpak geldt helaas dat die tot dusver als 'te soft' wordt gezien.

VSV

Hier kunnen we kort over zijn. Dit is een inmiddels staande praktijk, waar iedereen aan gewend is. Hier kunnen we zonder problemen zo mee doorgaan.

Ontschotting

Mooi zou zijn als een reeks van kleinere subsidies opgaat in een vast budget, toegevoegd aan lump sum. De rijksbegroting samengevat voor hoger onderwijs beslaat één pagina, die van MBO ruim twee pagina's. Dit zorgt voor veel administratieve lasten.

Afsluitend

Kwaliteitsafspraken zijn prima, maar dan wel op maat gesneden per instelling. Eis een plan van aanpak aan de voorkant, en krijg daarmee een helder verhaal aan de achterkant terug via verantwoording in het reguliere jaarverslag. Verstrek de middelen met (per instelling) een heldere planhorizon. Niet-presteren betekent uitleggen en kan, in het slechtste geval leiden tot een iets lagere vaststelling van het toebedeelde bedrag uit de kwaliteitsmiddelen. Want ook de MBO Raad is van mening dat een zekere prikkel kan werken. Een iets lagere vaststelling bij de een zou overigens wel moeten betekenen dat andere scholen er dan naar rato wat bij krijgen.

Gaan we de technocratische weg op met enkele hard-core indicatoren, dan zal in het beste geval geld opzij worden gezet dat niet aan het primaire proces wordt besteed. En in het slechtste geval gaan scholen sturen op monomane, losse prikkels en ontstaan er ongelukken, naar de student toe, maar ook in de onderlinge relaties tussen scholen.

